

Toekomstvisie Nijmeegse Zwembaden



Versie 28062020

Inhoudsopgave

| | |
|--|----|
| Samenvatting..... | 3 |
| 1. Inleiding | 5 |
| 2. De Nijmeegse zwembaden | 7 |
| 2.1. De gesubsidieerde Nijmeegse zwembaden, een korte schets | 7 |
| 2.2. Beschikbaarheid zwemwater | 8 |
| 2.3. Bezoekers van de Nijmeegse zwembaden..... | 11 |
| 2.4. De zwembaden in de toekomst..... | 13 |
| 2.4.1. Demografische ontwikkelingen..... | 13 |
| 2.4.2. Regionale ontwikkelingen | 14 |
| 2.4.3. Duurzaamheid en techniek..... | 15 |
| 3. Financiële aspecten van de bestaande accommodaties | 16 |
| 3.1. Gemeentelijke financiering sport..... | 16 |
| 3.2. Zwembaden: exploitatiesubsidie en investeringsbijdrage groot onderhoud..... | 16 |
| 3.3. Effect afschaffing Sportbesluit / nieuwe BTW-wetgeving m.i.v. 2019 | 17 |
| 3.4. Stadsbegroting 2020-2023..... | 17 |
| 4. Toekomstig zwemwater in Nijmegen: uitgangspunten en ambities..... | 18 |
| 4.1. Vooraf: Zwemmen in Nederland en in Nijmegen..... | 18 |
| 4.2. Doelstellingen voor de Nijmeegse zwembaden | 19 |
| 4.3. Principes m.b.t. exploitatie en organisatie | 19 |
| 4.4. Locatiekeuze, spreiding en regionale samenhang..... | 20 |
| 5. Oriëntatie op scenario's voor de toekomst | 22 |
| 5.1. Scenario's voor bestaande accommodaties..... | 22 |
| 5.2. Scenario's voor nieuwbouw | 23 |
| 5.2.1. Eén centrale zwemvoorziening | 23 |
| 5.2.2. Een locatieonderzoek | 24 |
| 6. Proces..... | 26 |
| Bijlage 1 Beschrijving huidige Nijmeegse openbare zwembaden | 27 |
| Bijlage 2 Ambities Nijmeegse zwemsector | 29 |
| Bijlage 3 brief KNZB d.d. 19-06-2020..... | 30 |

Samenvatting

Voor u ligt de toekomstvisie Nijmeegse zwembaden¹. De leeswijzer voor deze nota treft u aan in de inleiding, hoofdstuk 1.

De gemeente Nijmegen subsidieert vier zwembaden: De Goffert, het Erica Terpstrabad, zwembad-West en zwembad Dukenburg. In deze nota wordt antwoord voorbereid op de vraag wat we in onze stad gaan doen als de zwembaden Dukenburg en Nijmegen-West in 2026-2027 het einde van hun houdbaarheidsdatum hebben bereikt.

We schetsen in deze nota de huidige situatie van de zwembaden, presenteren de relevante maatschappelijke en regionale ontwikkelingen, schetsen de huidige financiën rondom de zwembaden, gaan op de uitgangspunten voor toekomstig beleid, geven de belangrijkste dilemma's weer en schetsen, uitgewerkt in scenario's, concrete ontwikkelrichtingen.

Wij stellen de raad voor:

1. De uitgangspunten in dit visiedocument vast te stellen:

1.1. Ten aanzien van de doelstellingen voor de Nijmeegse zwembaden betreft het:

- Nijmeegse zwembaden moeten schoon, veilig en goed bereikbaar zijn, zowel met OV, fiets als auto.
- Wij hebben de ambitie om nieuwe zwemvoorzieningen duurzaam te bouwen en te exploiteren.
- Wij erkennen de verschillende functies van zwemwater. We willen daarmee de Nijmeegse inwoners faciliteren. Deze functies zijn:
 - ❖ Doelgroep-activiteiten
 - ❖ Zwemonderwijs
 - ❖ Banenzwemmen
 - ❖ Sport
 - ❖ Vrij zwemmen²

1.2. Principes met betrekking tot exploitatie en organisatie

- In de financiële afwegingen zijn niet de initiële investeringslasten maar de totale lasten leidend (afschrijving investering + exploitatielasten).
- We kiezen in beginsel voor zelfstandige zwembaden. Indien door multi-functionaliteit de business-case verbetert, staan wij daar open voor.
- Wij opteren bij de bouw van een nieuw zwembad in beginsel voor gemeentelijk eigenaarschap³.
- Wij streven naar innovatieve exploitatiewijzen zodat de gemeentelijke subsidie voor een gevarieerder en groter aanbod mogelijk is.

1.3. Locatiekeuze, spreiding en regionale samenhang

- We zien het Erica Terpstrabad, zijnde een modern, nieuw zwembad, als een gegeven. We hanteren als uitgangspunt dat het Goffertbad ongewijzigd open blijft, zodat we onze inwoners met één gemeentelijk recreatiebuitenbad faciliteren⁴.
- Zwembaden hebben, afhankelijk van hun locatie, omvang en inrichting, een stadsdeel of zelfs stadoverstijgende functie.

¹ In het coalitieakkoord 2018-2020 is de uitwerking aangekondigd van het behoefteonderzoek zwembaden van begin 2018, inclusief het schetsen van dilemma's zoals spreiding van de zwembaden over de stad en capaciteit en kwaliteit van zwembaden.

² Categorie "vrij zwemmen" is door onderzoeksbureau Treem gehanteerde term voor "recreatief zwemmen".

³ Een huurder neemt de exploitatie op zich.

⁴ Wat het buiten zwemmen betreft, hebben we ook oog voor (nieuw) buitenzwemwater in de gemeente (Lentse Plas, Spiegelwaal).

- We streven naar een goede spreiding van zwemwater over de stad om laagdrempelig gebruik mogelijk te maken.⁵
 - Bij onderzoek naar locaties voor nieuwbouw stemmen we ambities en vraagstukken af met andere ruimtelijke vraagstukken. Opbrengsten uit herontwikkeling van de huidige zwembadlocaties kunnen worden ingebracht ter dekking van investeringsbehoefte nieuwbouw of grootschalige renovatie.
 - Wij faciliteren primair de Nijmeegse zwemsport, maar oriënteren ons op een regionale/landelijke functie. We onderzoeken of dit kansen biedt de exploitatie te verbeteren.
 - Wij oriënteren ons op de ontwikkelingen in de regio. Beslissingen van buurgemeenten over (de locatie van) zwembadvoorzieningen, al dan niet getroffen in samenspraak met ons, kunnen van invloed zijn op de keuze en de functies van zwembadvoorzieningen in de stad⁶⁻⁷.
2. Deze toekomstvisie een vervolg te geven middels het laten uitvoeren van een locatie-haalbaarheidsonderzoek najaar 2020 waarbij de insteek is:
- 2.1. Te kiezen voor de uitwerking van een nieuwbouwsce­nario waarbij de zwembaden Dukenburg en West worden vervangen door één centrale zwemvoorziening.
 - 2.2. Het scenario uit werken van een 50 meter wedstrijdbassin (10 banen: 50 x 25), multifunctioneel inzetbaar door beweegbare bodem en een klapwand; een instructiebassin (20 x 10) en een recreatiebassin (vrije vorm).
 - 2.3. Locatie-haalbaarheidsonderzoek inzetten als impuls voor de grote opgaven zoals in de Omgevingsvisie is gedefinieerd, met als resultaat een zowel in financieel opzicht als vanuit ruimtelijk kwalitatief oogpunt gefundeerde locatie­keuze.
 - 2.4. De vraag te beantwoorden of het nieuwe zwembad een stand alone voorziening wordt of een onderdeel van een groter complex waar meerdere voorzieningen worden geclusterd.

Dit traject moet resulteren in een concreet bouwtraject zodat in 2026-2027 de baden zwembad-West en Dukenburg op een goede manier vervangen kunnen worden voor de inwoners van de stad Nijmegen en directe omgeving.

⁵ Hierbij is afstand niet de enige bepalende factor. We kunnen ons ook voorstellen dat vanuit beleidsmatig oogpunt gekozen wordt voor de versterking van Nijmeegse wijken die een impuls nodig hebben. Bijvoorbeeld Dukenburg, Lindenholt.

⁶ Als voorbeeld: Er wordt nieuwbouw en sportaccommodatie voorbereid in Elst, waarbij de voorkeur van het gemeentebestuur van Overbetuwe uitgaat naar een locatie nabij het station in Elst. Gevoegd bij de dringende behoefte aan woningbouw in Nijmegen-Noord, is deze ontwikkeling van invloed op de mogelijke locatie­keuze voor een eventueel nieuw zwembad in Nijmegen. Zie ook par. 2.4.2., regionale ontwikkelingen.

⁷ In zijn algemeenheid kan dan ook de vraag opkomen of Nijmegen bereid zou zijn mee te investeren in de bouw en/of bij te dragen aan de kosten van de exploitatie in een randgemeente.

1. Inleiding

Van de vier door onze gemeente gesubsidieerde openbare Nijmeegse zwembaden⁸ zijn er drie al minstens 50 jaar oud en twee ervan naderen het einde van hun houdbaarheidsdatum. Het gemeentebestuur ziet zich hier gesteld voor de vraag of vervanging al dan niet aan de orde is en zo ja, op welke wijze dit dan vorm zou moeten krijgen. Ook in het Nijmeegs coalitieakkoord 2018-2022 wordt hier gewag van gemaakt⁹.

De stip aan de horizon voor ingrijpende beslissingen ligt voor de zwembaden Dukenburg en Nijmegen-West in 2026-2027. Voor de voorbereiding en bouw van een eventueel nieuw sportcomplex moet ongeveer zes jaar worden gerekend. Afhankelijk van de nog te bepalen levensduur van deze beide zwembaden zouden dan al in 2021 concrete stappen gezet moeten worden. ‘

Deze Toekomstvisie Nijmeegse Zwembaden wordt ter vaststelling aan de raad voorgelegd, aan het begin van het ontwikkeltraject, dat we samen met de stad en relevante Nijmeegse partijen willen aangaan. Het is een eerste stap op weg naar een toekomstig beleid voor de zwembaden in de stad die direct aansluitend gevolgd zou moeten worden door een locatiestudie.

Antwoord wordt voorbereid op de vraag wat we in de stad gaan doen als de zwembaden Dukenburg en Nijmegen-West in 2026-2027 het einde van hun houdbaarheidsdatum hebben bereikt. Bereiden we ons in de komende coalitieperiode voor op het verminderen van het aanbod van openbare zwembaden in Nijmegen? Of gaan we voorbereidingen treffen voor intensieve renovaties of zetten we in op een compleet nieuw zwembad? En zo ja, wat voor soort zwembad zou dat dan moeten zijn? Voor welke doelgroep? Etc.

In deze nota:

1. schetsen we de huidige situatie van de Nijmeegse zwembaden;
2. presenteren we de relevante maatschappelijke en regionale ontwikkelingen;
3. schetsen we de huidige financiën rondom zwembaden;
4. gaan we in de op de uitgangspunten voor het toekomstig beleid
5. geven we de belangrijkste dilemma's weer;
6. schetsen we, uitgewerkt in scenario's, concrete ontwikkelrichtingen

Op 14 mei 2019 is een oriënterende bijeenkomst gehouden met wethouder Velthuis. Daarin hebben zowel Sportfondsen Nijmegen¹⁰ alsook de Stichting Zwembad Dukenburg hun visie op de toekomst gepresenteerd, evenals zwemvereniging Aqua Novio. De focus lag op het informeren en ophalen van ideeën en ambities uit de Nijmeegse zwemwereld. Zie voor een samenvatting van deze bijeenkomst bijlage 2. De visies van de drie partijen liggen voor geïnteresseerden ter inzage.

Een tweetal opmerkingen aan het slot van deze inleidende paragraaf.

Nijmegen vergrijst, groeit, heeft beperkte ruimte voor groei, en kent forse duurzaamheidsambities. Ook staat de gemeentelijke begroting fors onder druk. De pandemie die veroorzaakt is door het coronavirus vergroot de toch al bestaande financiële problematiek. Investeren kan echter ook financiële druk verlichten doordat bezuinigd kan worden op exploitatie.

⁸ Het buitenbad De Goffert en de binnenzwembaden Dukenburg, Nijmegen-West en Erica-Terpstra.

⁹ 'Wij hebben in Nijmegen vier zwembaden; het buitenbad De Goffert en de binnenzwembaden Dukenburg, Nijmegen-West en Erica-Terpstra. Begin 2018 hebben we een behoeftenonderzoek zwembaden uit laten voeren. Dit onderzoek werpt verschillende dilemma's op, zoals de spreiding van de zwembaden over de stad en capaciteit en kwaliteit van zwembaden. De uitkomsten van dit onderzoek werken we verder uit en we komen met scenario's.' (Coalitieakkoord 2018-2022, Nijmegen: samen vooruit)

¹⁰ "Toekomstscenario's NV Sportfondsen Nijmegen" dateert van 18 februari 2018 en is toen door directeur Heino Jacobs gepresenteerd, zie ook desbetreffende artikel in de Gelderlander van 31 maart 2018.

Investeringen in openbare zwembaden die ook maatschappelijke diensten verlenen ten behoeve van de lokale bevolking worden in Nederland als regel gedaan door gemeentes. Mocht ons gemeentebestuur besluiten tot investeren in grootschalige renovaties of in een nieuw openbaar zwembad dan dienen wij ook de aanbestedingsregels in acht te nemen. Immers ook andere commerciële en niet-commerciële partijen in Nederland zijn geïnteresseerd in de exploitatie van zwembaden.¹¹

¹¹ Bij de voorbereiding van deze nota hebben sommige gesprekspartners aangegeven geïnteresseerd te zijn in deelname aan een dergelijke aanbestedingsprocedure. De daarbij gegeven inhoudelijke informatie hebben we in dit visiedocument niet verwerkt.

2. De Nijmeegse zwembaden

2.1. De gesubsidieerde Nijmeegse zwembaden, een korte schets

Al sinds 1878 kent Nijmegen een zwem- en badinrichting in de Waal, geëxploiteerd met gemeentelijke ondersteuning. Direct na de Tweede Wereldoorlog is deze voorziening gesloten.¹²

In 1937 is het voormalige overdekte zwembad aan de Beethovenstraat geopend, vervolgens in 1952 het buitenbad in de Goffert, in 1970 Zwembad-West (binnen- en buitenbad) en in 1978 het overdekte bad in de Meijhorst (Dukenburg).¹³

De huidige exploitanten van deze zwembaden zijn N.V. Sportfondsen Nijmegen en de Stichting Zwembad Dukenburg (opgericht in 2016).

1) Erica Terpstra-bad; exploitant N.V. Sportfondsen Nijmegen

Het Erica Terpstra-bad is in 2013 geopend als vervanging van Zwembad Oost en bestaat uit een 8-baans 25 meter bad en een instructie/doelgroepenbad van 25 x 10 meter. Het bad wordt veel gebruikt voor instructie, banenzwemmen en verenigingszwemmen. Groot deel van de bezoekers komt van de campus (Radboud Universiteit, Radboud UMC en HAN). Dit zwembad is modern, voldoet prima en gaat nog tientallen jaren mee. In deze toekomstvisie wordt daarom het Erica Terpstra-bad en zijn bijdrage aan de zwembehoefte als een gegeven beschouwd. Het zwembad wordt geëxploiteerd door N.V. Sportfondsen Nijmegen. N.V. Sportfondsen Nijmegen heeft het recht van opstal¹⁴ van het Erica Terpstra-bad tot 31 december 2052. Vanwege het opstalrecht is er geen huurrelatie met de gemeente en is NV Sportfondsen geen huur verschuldigd aan de gemeente.

2) Zwembad West; exploitant N.V. Sportfondsen Nijmegen

Zwembad West is in de jaren '70 gebouwd en nadert het einde van zijn levensduur. Het zwembad is in de afgelopen 50 jaar aangepast en aangepakt. Het huidige Zwembad West is in de jaren '90 tot stand gekomen na onder meer de uitbreiding met het recreatiedeel. Het zwembad beschikt over een 6-baans 50 meter bad, twee instructiebaden van respectievelijk 200 m² en 100 m², een recreatie bad van 625 m², een peuter bad en een kleuterbad. Daarnaast heeft het zwembad de beschikking over twee buitenbaden en een ligweide. Het 50-meter bad maakt zwembad West in de provincie Gelderland uniek: Het is het enige 50-meter bad in deze provincie dat geschikt is voor wedstrijdzwemmen.

Het zwembad wordt geëxploiteerd door N.V. Sportfondsen Nijmegen. N.V. Sportfondsen Nijmegen geeft aan dat zwembad West gedateerd is en qua inrichting feitelijk nu al niet meer voldoet aan de eisen van deze tijd¹⁵. Dit wordt bevestigd door adviesbureau Synarchis in haar recent uitgebrachte rapport met financiële onderbouwingen van bouwstenen en scenario's voor toekomstige zwembaden in Nijmegen¹⁶.

N.V. Sportfondsen Nijmegen heeft een erfpachtovereenkomst¹⁷ tot april 2043 op zwembad West. Vanwege het erfpachtrecht is er geen huurrelatie met de gemeente en betaalt NV Sportfondsen geen huur.

3) Het Goffertbad; exploitant N.V. Sportfondsen Nijmegen

Het Goffertbad is in 1952 aangelegd en is daarmee het oudste zwembad in Nijmegen dat nog open is. Het Goffertbad is een deel van het jaar geopend, van eind april tot medio september. Het Goffertbad beschikt over een 50-meter bassin, duiktoren, glijbaan, recreatie-bad, kleuter en peuter-bad alsmede over een ruime ligweide. Het is een buitenbad, is weersafhankelijk en is vooral gericht op recreatief gebruik in de zomer. Het is eigendom van de gemeente Nijmegen en wordt geëxploiteerd door N.V. Sportfondsen Nijmegen.

¹² Zie lemma op de website van het Huis van de Nijmeegse geschiedenis.
https://www.huisvandenijmeegsegeschiedenis.nl/info/Stichting_Zwembaden_Nijmegen

¹³ Zie lemma op de website van het Huis van de Nijmeegse geschiedenis.
<https://www.huisvandenijmeegsegeschiedenis.nl/info/Sportfondsenbaden>

¹⁴ Het **recht van opstal** is een **zakelijk recht** om in, op of boven een **onroerende zaak** die **eigendom** is van een ander **rechtssubject**, gebouwen, werken of beplantingen (de zogenaamde **opstallen**) in eigendom te hebben.

¹⁵ Zie "Toekomstscenario's NV Sportfondsen Nijmegen", van NV Sportfondsen Nijmegen dd. februari 2018.

¹⁶ Zie bijlage: Rapport Synarchis: Scenario's Nijmeegse zwembaden juni 2020.

¹⁷ Volgens de wet is **erfpacht** een zakelijk recht dat de erfpachter de bevoegdheid geeft om de onroerende zaak van een ander te houden en te gebruiken. Dit houdt dus in dat erfpacht ervoor zorgt dat een ander dan de eigenaar de onroerende zaak onder zich mag hebben én deze mag gebruiken.

4) Zwembad Dukenburg: exploitant Stichting Zwembad Dukenburg

Ook zwembad Dukenburg is in de jaren '70 gebouwd en nadert eveneens het einde van zijn levensduur. Medio 2016 is het gerevitaliseerd, onder druk van de publieke opinie, zodat het zwembad nog maximaal 10 jaar open kon blijven. N.V. Sportfondsen Nijmegen, de oorspronkelijke exploitant, gaf in 2013¹⁸ aan voor een dergelijke laatste periode af te zien van exploitatie binnen de door de gemeente gestelde financiële en organisatorische randvoorwaarden. Het zwembad is in 2016 overgegaan naar de Stichting Zwembad Dukenburg die het op basis van het nieuwe, lagere subsidiebedrag exploiteert¹⁹.

In 2016 zijn investeringen gedaan zodat de houdbaarheidsdatum nog met 10 jaar opgerekt zou kunnen worden. Hiervan zijn nu ruim drie jaar verstreken. Feitelijk was het zwembad zonder die korte termijnaanpassingen op dat moment al verouderd en gedateerd; de ultieme houdbaarheidsdatum is in 2026 echt bereikt (zie ook rapport Synarchis, voetnoot 5).

Dit zwembad beschikt over een 5-baans 25 meter bad en een instructiebad van 100 m². Het onderscheidt zich door zijn wijkfunctie. Het is eigendom van de gemeente Nijmegen en wordt verhuurd aan de Stichting Zwembad Dukenburg.

Achtergrondinformatie per Nijmeegs zwembad staat samengevat in bijlage 1.

2.2. Beschikbaarheid zwemwater

Voor de gedachtenvorming is het van belang dat we de huidige en toekomstige behoefte aan zwemwater in onze gemeente kennen. Daarom is in 2017 door adviesbureau TREEM, in samenwerking met de KNZB en het Mulier Instituut, een behoeftenonderzoek naar zwemwater in Nijmegen uitgevoerd.²⁰ De uitkomst hiervan is begin 2018 aan de Raad aangeboden en wordt hier kort samengevat. Het onderzoek is uitgekomen in 2018 en dit betekent dat de gegevens nog van daarvoor dateren. Echter op hoofdlijnen blijft de rapportage van Treem intact.

De drie Nijmeegse *binnen*zwemaccommodaties hebben samen acht bassins²¹. Er zijn drie wedstrijdbaden, vier instructiebaden en één recreatie-bad.

De vraag naar en aanbod voor een vijftal hoofdactiviteiten van een zwembad is door TREEM inzichtelijk gemaakt. Het betreft:

- zwemonderwijs;
- banenzwemmen;
- sport;
- doelgroepactiviteiten;
- vrij zwemmen²².

Voor elk van deze vijf activiteiten is gedefinieerd, aan welke eisen voor wat betreft lengte, breedte, totale oppervlakte, diepte en watertemperatuur een bassin moet voldoen om geschikt te worden geacht voor deze hoofdactiviteiten. In onderstaand tabel is op basis daarvan inzichtelijk gemaakt hoeveel m² zwemwater per type activiteit beschikbaar is. Bassins geschikt kunnen zijn voor meerdere typen activiteiten.

Van de 2.862,5 m² zwemwater in de gemeente, zijn de meeste meters voor zwembad-west. Bijna 60% van het beschikbare zwemwater in Nijmegen hoort bij zwembad-West. Dit is voor het totale aanbod van zwembaden en de te maken keuzes voor zwembaden in de toekomst een belangrijk gegeven.

¹⁸ Brief betr. Exploitatie Dukenburg d.d. 15-11-2013 van H.P.M. Jacobs, Directeur N.V. Sportfondsen aan B&W Nijmegen

¹⁹ De jaarlijkse subsidie aan zwembad Dukenburg is in de periode 2013-2016 stapsgewijs verlaagd van € 550.000,- naar € 350.000,-. Een gemeentelijke structurele bezuiniging op de exploitatiesubsidie van € 200.000,-.

²⁰ Met een planningsinstrument en de demografische prognoses is, naast de huidige behoefte en spreiding over de stad, ook de geschatte behoefte in 2035 in beeld gebracht.

²¹ Het Goffertbad uit Nijmegen is hierin niet meegenomen, omdat het uitsluitend een buitenbad is en door beperkte openingstijden en faciliteiten maar één functie heeft: recreatie/banenzwemmen. De vergelijking met de andere gemeenten is op basis van de binnenbaden.

²² Categorie "vrij zwemmen" is de door Treem gehanteerde term voor recreatief zwemmen.

| | West | Erica Terpstra | Dukenburg | Totaal |
|-------------------------------|-----------------|----------------|-----------------|-------------------|
| beschikbaar zwemwater | 1.675 m2 | 775 m2 | 412,5 m2 | 2.862,5 m2 |
| <i>waarvan geschikt voor:</i> | | | | |
| Zwemonderwijs | 950 | 775 | 312,5 | 2.037,5 m2 |
| Banenzwemmen ²³ | 750 | 525 | 312,5 | 1.587,5 m2 |
| sport | 750 | 525 | 0 | 1.275 m2 |
| doelgroepzwemmen | 1.050 | 250 | 412,5 | 1.712,5 m2 |
| vrij zwemmen | 925 | 250 | 412,5 | 1.587,5 m2 |

Over het totaal bezien gaan de meeste meters naar de categorie zwemonderwijs (zwemles), namelijk 2.037,5 m². De categorie sport heeft het minste zwemwater beschikbaar, namelijk 1.275,0 m².

Tabel Zwemcapaciteit in Nijmegen en vergelijkbare gemeenten – peildatum onderzoek Treem 2017

| Stad | Nijmegen* | Haarlem | Enschede | Arnhem | Den Bosch |
|--|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|
| inwoneraantal | 168.292 | 158.123 | 158.586 | 150.823 | 151.608 |
| zwembaden | 3 | 2 | 3 | 2 | 2 |
| oppervlakte zwemwater (m²) | | | | | |
| Totaal | 2.863 | 1.337 | 1.940 | 1.510 | 1.559 |
| zwemonderwijs | 2.038 | 1.087 | 1.150 | 1.265 | 784 |
| Sport | 1.275 | 750 | 0** | 1.125 | 375 |
| banenzwemmen | 1.588 | 1.087 | 1.000 | 1.125 | 1.063 |
| doelgroepzwemmen | 1.713 | 1.337 | 1.940 | 760 | 1.088 |
| vrij zwemmen (zonder peuter/kleuter) | 1.588 | 1.337 | 1.940 | 760 | 1.184 |
| oppervlakte per 100 inwoners | | | | | |
| Totaal | 1,7 | 0,8 | 1,2 | 1,1 | 1,1 |
| zwemonderwijs | 1,2 | 0,7 | 0,7 | 0,8 | 0,5 |
| Sport | 0,8 | 0,5 | 0,0** | 0,7 | 0,2 |
| banenzwemmen | 0,9 | 0,7 | 0,6 | 0,7 | 0,7 |
| doelgroepzwemmen | 1,0 | 0,8 | 1,2 | 0,5 | 0,7 |
| vrij zwemmen (zonder peuter/kleuter) | 0,9 | 0,8 | 1,2 | 0,5 | 0,8 |

* Het Goffertbad uit Nijmegen is hierin niet meegenomen, omdat het uitsluitend een buitenbad is en door beperkte openingstijden en faciliteiten maar één functie heeft: recreatie/banenzwemmen. De vergelijking met de andere gemeenten is op basis van de binnenbaden.

** Enschede beschikt over 3 bassins die qua oppervlakte geschikt zijn voor de zwemsport, maar de temperatuur van deze drie bassins is te hoog om te kunnen voldoen aan de gestelde eisen.

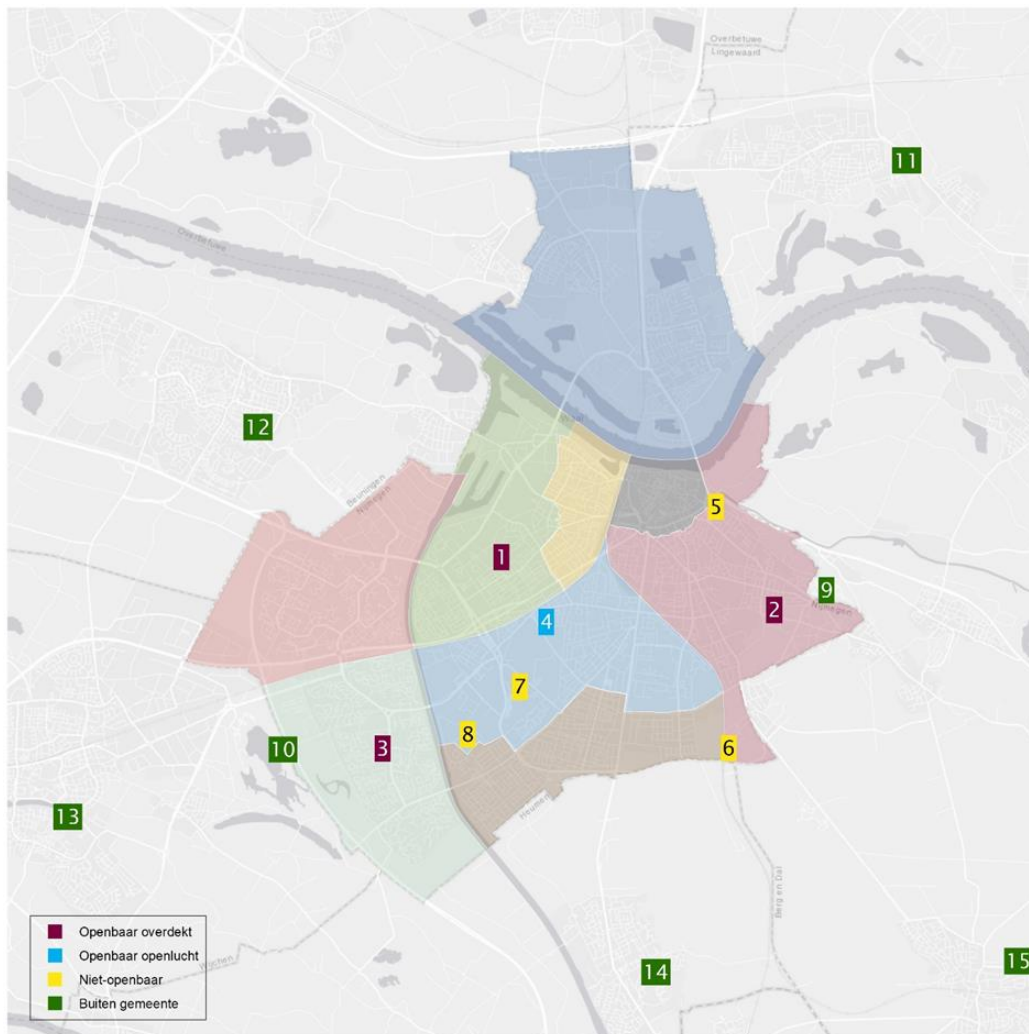
²³ Het zwemonderwijs blijft om efficiencyredenen beperkt tot twee banen. Tijdens de zwemlessen zijn de overige banen beschikbaar voor verenigingszwemmen of banenzwemmen.

Treem heeft ook een vergelijking opgesteld van het zwemwater in Nijmegen in relatie tot dat in andere gemeenten. De gemeenten waarmee Nijmegen wordt vergeleken, zijn uitgekozen op basis van gemeentegrootte en het aantal zwembaden. De capaciteit is vergeleken in vierkante meters (absoluut) en in oppervlakte per 100 inwoners.

Nijmegen heeft het meeste zwemwater beschikbaar ten opzichte van de vergelijkbare gemeenten. Ook voor de beschikbare oppervlakten per 100 inwoners geldt dat Nijmegen meer zwemwater beschikbaar heeft. Met name voor de categorieën zwemonderwijs, sport en banenzwemmen is er, in vergelijking met de andere gemeente, meer zwemwater beschikbaar.

Op plattegrond hieronder staan de zwemvoorzieningen in Nijmegen en in de naaste omgeving weergegeven. Hieruit blijkt dat er behalve het aanbod van door de gemeente Nijmegen gesubsidieerde zwembaden ook privaat en commercieel aanbod is. Overwogen zou kunnen worden deze in de toekomstige beleidsmatige aanpak subsidie te verstrekken voor het faciliteren van zwemlessen of het geven van fysiotherapie aan doelgroepen. Op deze wijze kan vergroting plaats vinden van door de gemeente Nijmegen gesubsidieerd zwemareaal.

Plattegrond 2020 zwembaden in Nijmegen en directe omgeving²⁴



²⁴ Geactualiseerde kaart dd. 21 april 2020 van het Mulierinstituut

| | |
|----|---------------------------------|
| 1 | Sportfondsenbad Nijmegen - West |
| 2 | Erica Terpstra Sportfondsenbad |
| 3 | Zwembad Dukenburg |
| 4 | Openluchtbad De Goffert |
| 5 | Amrâth Hotel Belvoir |
| 6 | Sauna De Thermen |
| 7 | Sanadome Hotel & Spa Nijmegen |
| 8 | De Winkelsteegh |
| 9 | Sint Maartenskliniek |
| 10 | Thermen Berendonck |
| 11 | Laco Sportcentrum Bommel |
| 12 | Zwembad de plons |
| 13 | Zwembad De Meerval |
| 14 | Feel Fit Center Malden |
| 15 | Zwembad de Lubert |

2.3. Bezoekers van de Nijmeegse zwembaden

Landelijk beeld

NOC-NSF levert informatie over de huidige sportdeelname in Nederland²⁵. Er worden recente ontwikkelingen geschetst met betrekking tot de beoefening van verschillende sporten en ontwikkelingen in het aantal sportclubleden.

Enkele bevindingen:

- Het aantal Nederlanders dat aan zwemmen doet is stabiel: 1.582.000 in 2018 en 1.581.000 in 2013 (3^e plaats in de ranglijst van meest beoefende sporten; het gaat om het percentage dat de sport beoefent; let wel, dit zegt niets over de frequentie waarmee men de sport beoefent).
- Zwemsport is populair onder jeugd (5 t/m 18 jaar). Voetbal is met 32,4 procent voor de jongens de meest beoefende sport in 2018. Gevolgd door zwemsport met 18,4 procent en fitness individueel (binnen) met 10,2 procent. Voor meisjes is zwemsport met 19,8 procent de meest beoefende sport. Daarna volgen dansen (15,1 procent) en gymnastiek (13,0 procent). Fitness individueel (binnen) is bij mannen met 21,0 procent de meest beoefende sport, bij vrouwen staat deze sport op nummer 2 met 19,9 procent. Wandelsport is bij mannen met 16,1 procent de nummer 2, terwijl dit bij vrouwen met 20,3 procent de meest beoefende sport is. Fietsport is bij mannen de nummer 3 (12,2%) en bij vrouwen is dit zwemsport (9,9%).
- Aantal leden van Koninklijke Nederlandse Zwembond is in periode 2013-2018 gestegen van 135.000 naar 144.000.

Daarnaast signaleert het Mulierinstituut²⁶ een landelijke trend dat gemeenten in Nederland bezuinigen op sport, en dus ook op zwembaden. Ook in Nijmegen vindt een omvangrijke bezuiniging plaats op de subsidie op onze zwembaden, met ingang van 2021.

Nijmegen

Inleiding.

In deze paragraaf beschrijven we Nijmeegse trends op basis van twee verschillende bronnen, nl. Treem en de cijfers van het gemeentelijk bureau Onderzoek & Statistiek, verder O&S. Beide maken gebruik van verschillende informatie, waardoor de resultaten niet volledig vergelijkbaar zijn²⁷.

²⁵ NOC*NSF "Zo sport Nederland. Trends & ontwikkelingen in sportdeelname (2013-2018)

²⁶ Mulierinstituut 2013 - ISBN: 9789054722540, [Zwemmen in Nederland: de zwemsport in al zijn facetten nader belicht](#)

²⁷ O&S neemt de cijfers van Goffertbad mee, terwijl Treem zich uitsluitend baseert op gegevens van de binnenzwemaccommodaties. Door de warme zomers in 2018 en 2019 is het aantal bezoekers aan het Goffertbad enorm toegenomen en mede daardoor is het lastig een vergelijking met de cijfers van Treem te maken. Ook verschillen de benchmarksteden van Treem iets van de standaardsteden die O&S hanteert, terwijl er ook verschillen zijn in de definitie van hetgeen onder bezoekers wordt verstaan.

Treem

Treem heeft voor de jaren 2011 tot en met 2016 gekeken naar de bezoekersaantallen van de drie Nijmeegse binnenzwembaden en dan verdeeld over de categorieën zwemles, scholen, recreatief zwemmen, sport en doelgroepactiviteiten. Dan zie je door de jaren heen een totaal bezoekersaantal van 453.000 in 2011 oplopend tot 517.800 in 2016. De trend is dat:

1. Van dat totaal aantal komen de meeste mensen voor **recreatief zwemmen**, in 2016 waren dat 244.600 van de 517.800, **47%**.
2. De tweede topper is de categorie **sport**, in 2016 112.900 bezoekers, **21%**.
3. Voor **doelgroepactiviteiten** en **zwemles** zijn het aantal bezoekers ongeveer gelijk, namelijk in 2016 65.900 en 62.600, respectievelijk **12% en 10%**.
4. Daarentegen is het aantal bezoekers vanuit scholen gedaald van 62.100 in 2011 naar 31.800 in 2016, **6%**. Daarbij zij aangetekend dat dat het verplichte schoolzwemmen voor basisscholen is afgeschaft.

Treem 3 november 2017

| | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 |
|-----------------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
| zwemles | 74.000 | 70.500 | 66.900 | 51.300 | 51.900 | 62.600 |
| scholen | 62.100 | 36.900 | 31.400 | 37.600 | 38.800 | 31.800 |
| recreatief zwemmen | 160.700 | 167.900 | 163.000 | 194.700 | 225.500 | 244.600 |
| sport | 118.100 | 118.000 | 121.300 | 130.700 | 128.600 | 112.900 |
| doelgroepactiviteiten | 38.100 | 41.900 | 43.200 | 49.000 | 55.000 | 65.900 |
| Totaal | 453.000 | 435.200 | 425.800 | 463.300 | 499.800 | 517.800 |

Cijfers van O&S over zwemmen in Nijmegen

De cijfers van O&S over de jaren na 2016 laten zien dat de door Treem getrokken stijgingstrend zich doorzet. Het totaal aantal bezoeken aan de zwembaden (inclusief Goffert!) is in 2018 en 2019 hoger dan in de jaren daarvoor (let wel: ook het aantal inwoners is gegroeid).

| | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 | 2018 | 2019 |
|--|---------|---------|---------|---------|---------|---------|
| aantal bezoeken in zwembaden (totaal Erica Terpstra, West, Dukenburg en Goffertbad) | 504.347 | 571.189 | 549.411 | 548.951 | 610.100 | 607.908 |

In de Burgerpeiling 2019 is aan volwassen Nijmegenaren gevraagd welke sporten men de afgelopen 12 maanden het vaakst beoefend heeft. Men mocht maximaal 3 sporten noemen. 10% heeft zwemmen genoemd (het meest genoemd is fitness, gevolgd door wandelen, toerfietsen/wielrennen/mountainbiken, hardlopen, zwemmen, voetbal, yoga en tennis). Dit percentage is de afgelopen jaren niet veranderd (lag ook in 2013 op 10%). Verder ligt dit percentage voor alle leeftijdscategorieën vanaf 18 jaar rond de 10%, behalve bij de 74-plussers (5%).

Uit cijfers van NOC*NSF blijkt dat in 2018 0,8% van alle inwoners lid was van een bij een sportbond aangesloten zwemclub (circa 1.400 leden). Die 0,8 is in de buurt van het gemiddelde voor de vaste set van benchmarksteden van O&S.

In onderstaande tabel zijn zowel de benchmarksteden van Treem als die van O&S opgenomen²⁸.

| | Arnhem | Den Bosch | Eindhoven | Enschede | Groeningen | Haarlem | Leiden | Maas-tricht | Nijmegen | Tilburg |
|--------------------|--------|-----------|-----------|----------|------------|---------|--------|-------------|----------|---------|
| % lid van zwemclub | 1,1 | 0,8 | 0,9 | 0,9 | 0,8 | 0,9 | 1,2 | 0,4 | 0,8 | 0,6 |

Dan zijn er in de rapportage van Treem ook nog cijfers van het Nijmeegse stadspanel uit 2017 overgenomen. Gezien de over- en ondervertegenwoordiging van bepaalde groepen, moeten de uitkomsten van de peiling niet als harde cijfers gelezen worden. Ze geven indicaties voor verschillen tussen de deelgroepen en -gebieden als het gaat om het gebruik van en de mening over de overdekte zwembaden²⁹.

In de desbetreffende rapportage van O&S zijn de activiteiten sport en zwemles niet meegenomen in de vragenlijst, omdat deze activiteiten (primair) via de georganiseerde gebruikers en commerciële zwemlesaanbieders wordt behandeld.

Uit deze cijfers blijkt onder meer dat:

- 32% van de respondenten gebruik maakt van de Nijmeegse zwemaccommodaties voor vrij zwemmen, banenzwemmen of doelgroepzwemmen. En daarvan maakt 12% maandelijks gebruik van een zwemaccommodatie. Mensen met thuiswonende kinderen maken meer gebruik van de zwembaden dan mensen zonder thuiswonende kinderen.
- Mensen uit Noord relatief veel gebruik maken van overdekte zwembaden buiten de stad
- Uitgesplitst naar wijk wordt in de wijken Centrum, Zuid, Dukenburg en Lindenholt minder gebruik gemaakt van zwembaden dan het gemiddelde.
- Gemiddeld willen de respondenten een reis van maximaal 17 minuten afleggen om naar een overdekt zwembad te gaan. Er is op dit punt weinig verschil tussen de respondenten, die gebruik maken van overdekte zwembaden in Nijmegen en dat niet vaker willen gaan doen, en de respondenten die mogelijk (vaker) gebruik willen gaan maken. Ook is er op dit punt weinig verschil naar achtergrondkenmerken (leeftijd, opleiding, stadsdeel waar men woont).

2.4. De zwembaden in de toekomst

2.4.1. Demografische ontwikkelingen

In het behoeftenonderzoek van Treem worden de belangrijkste demografische ontwikkelingen geschetst.

In de afgelopen jaren heeft Nijmegen een bevolkingsgroei meegemaakt van circa 152.250 inwoners in 2000 naar circa 173.750 inwoners in 2017 (+ 14%). De verwachting is dat de totale bevolking van de gemeente tot en met 2035 verder toeneemt tot circa 203.600 inwoners (+ 17% ten opzichte van 2017).

Het aantal inwoners in elke leeftijdsklasse zal toenemen. De grootste absolute en relatieve toename zal

²⁸ Bron: <https://www.volksgezondheidszorg.info/sport/sportopdekaart/lidmaatschappen-sportvereniging#node-zwemmen-gemeente>

²⁹ O&S gemeente Nijmegen, Rapportage peiling overdekte zwembaden 2017. Het digitaal stadspanel bestaat uit een grote groep volwassen Nijmegenaren, die bereid zijn om een aantal keer per jaar een korte vragenlijst in te vullen over een onderwerp dat binnen de gemeente speelt. In juli 2017 telde het panel circa 3.700 leden. De leden zijn tamelijk evenwichtig gespreid naar leeftijd en stadsdeel. Desondanks is het panel niet helemaal representatief voor de Nijmeegse bevolking. Zo is het aandeel hoger opgeleiden onder de panelleden relatief hoog.

De peiling is uitgevoerd in de periode 7 t/m 27 juli 2017. Aan de peiling hebben 1.371 panelleden deelgenomen. De respons (37% van de panelleden heeft aan de peiling deelgenomen) is ongeveer gelijk aan de gemiddelde respons bij de vanaf 2013 uitgevoerde peilingen. De verdeling naar stadsdeel voor de respondenten sluit goed aan bij die voor de volwassen Nijmegenaren. Voor de verdeling naar leeftijd ligt dat anders; aan de peiling hebben relatief veel 50-64-jarigen en relatief weinig 18-34-jarigen deelgenomen. Verder hebben er meer mannen (59%) dan vrouwen (41%) aan de peiling deelgenomen. Dit beeld is niet uniek voor deze peiling. We zagen het ook bij eerdere peilingen.

plaatsvinden in de leeftijdsklasse 65 jaar en ouder (+ 15.300 / + 58%).

Treem heeft daarnaast gekeken naar de ontwikkelingen in de verschillende stadsdelen. Voor Nijmegen is gekeken naar negen stadsdelen, te weten: Centrum, Dukenburg, Lindenholt, Midden, Nieuw-West, Noord, Oost, Oud-West, Zuid. Het stadsdeel Oost is wat betreft inwoneraantal het grootst met circa 34.750 inwoners. Centrum is wat betreft aantal inwoners bijna twee zo klein en is daarmee het stadsdeel met de minste inwoners. In Centrum is slechts zeven procent van de inwoners onder de twintig jaar, terwijl in Noord een derde tot deze leeftijdscategorie behoort. Het percentage 65-plussers is daarentegen het laagst in Noord, terwijl in Zuid en Dukenburg ruim één op de vijf inwoners de 65 jaar is gepasseerd.

De verwachte bevolkingsgroei van de gemeente Nijmegen komt grotendeels voor rekening van Nijmegen-Noord. Dit stadsdeel zal in 2035 circa 16.000 inwoners meer hebben. In de overige stadsdelen zal eveneens een bevolkingsgroei plaatsvinden. Behalve in Noord, zal in deze stadsdelen het veelal verband houden met een toename van het aantal 65-plussers. In Noord heeft de groei vooral betrekking op de leeftijdsklasse jonger dan 20 jaar en 35 tot en met 64 jaar.

2.4.2. Regionale ontwikkelingen

Het afgelopen jaar zijn ambtelijk verschillende, oriënterende gesprekken gevoerd met buurgemeenten over de ontwikkelingen op het gebied van zwembaden. Ontwikkelingen in omliggende gemeenten kunnen effect hebben op de investeringsafwegingen voor Nijmegen.

De gemeente Heumen heeft vier jaar geleden besloten tot nieuwbouw in Malden. Juli 2019 is het nieuwe sportcentrum aldaar geopend: het heeft een zwembad dat de mogelijkheden biedt om wedstrijden te houden. Het bad heeft een beweegbare vloer. De sporthal is supermodern en heeft de juiste hoogte om een veelheid aan sporten te accommoderen.

De gemeente Overbetuwe heeft drie opties onderzocht: renoveren, een kleinere accommodatie of toch een nieuw gebouw. Eind 2019 heeft de gemeenteraad ingestemd met een investering in een nieuw multifunctioneel sportcomplex, bevattende een nieuw zwembad en een sporthal. De locatie is nog geen gelopen koers. De voorkeur van de gemeente Overbetuwe gaat uit naar realisatie van het complex bij het station in Elst. Dan zou het zwembad goed bereikbaar zijn met het openbaar vervoer vanuit Nijmegen-Noord en het centrum van Nijmegen. Echter het kan ook nog zo zijn dat nieuwbouw plaatsvindt op de huidige locatie van de Helster (het bestaande sportcentrum). Planning realisatie is, naar laatst ingewonnen informatie medio 2023.

Bewoners van Nijmegen-Noord kunnen ook gebruik maken van het Laco-zwembad in Bemmelen, gemeente Lingewaard, gelegen aan de oostkant van de bebouwde kom, richting Haalderen, minder goed bereikbaar met het openbaar vervoer.

Wijchen en Beuningen staan tussen nu en 10 jaar voor een vervangingsvraagstuk voor de zwembaden in deze gemeenten. De gemeente Beuningen doet in 2020 onderzoek naar de voor- en nadelen van de bouw van een nieuw zwembad. Niet alleen wordt de vraag bekeken of Beuningen een zwemgelegenheid moet houden, maar ook waar dit bad dan kan komen. Om ervoor te zorgen dat in de tussentijd inwoners kunnen blijven zwemmen in Beuningen, hebben burgemeester en wethouders de overeenkomst met de exploitant van De Plons, dat in 2020 afloopt, verlengd tot 2025. Voor 2025 wordt renovatie of nieuwbouw onderzocht.

Zwembad De Meerval in Wijchen is in 2022 boekhoudkundig afgeschreven. Dat is op dit moment het geprognosticeerde jaar voor het nemen van besluiten over eventuele gemeentelijke miljoeneninvesteringen in een nieuw gebouw en bassins. De gemeente Wijchen gaat een intensiever samenwerkingsverband aan met de gemeente Druten, al dan niet middels fusie. De gemeente Druten investeert in een nieuw zwembad en dat zet vraagtekens bij de vraag of Wijchen opnieuw gaat investeren in een eigen zwembad. Optioneel gezien zou dit kunnen betekenen dat bij een eventueel nieuwe locatie voor een zwembad in Nijmegen ook de vraag van inwoners van Wijchen betrokken wordt.³⁰

Invloed van regionale ontwikkelingen op toekomstvisie zwembaden in Nijmegen

³⁰ Dan zou eventueel een locatie aan de westkant van het Maas-Waalkanaal in beeld kunnen komen.

De praktijk geeft aan dat gemeenten, als in de toekomst wordt gekozen tot vervanging/nieuwbouw, zich primair blijven richten op het faciliteren van de inwoners van de eigen gemeenten. Een dergelijk afwegingsproces waarbij gemeenten zich niet zozeer regionaal oriënteren, maar vooral kijken naar de behoefte van de eigen gemeente, hebben we ook waargenomen bij de totstandkoming van andere nieuwe zwembaden in de afgelopen jaren, zoals de hierboven genoemde zwembaden in onze eigen regio, maar bijvoorbeeld ook bij zwembad Amerena in Amersfoort. Het is de vraag of er wel uitgegaan moet worden van een dergelijke exclusieve betrokkenheid op de eigen gemeente / de eigen inwoners.

Een voorbeeld: Dat de gemeente Overbetuwe nu investeert in de nieuwbouw van een zwembad met als mogelijke optie een sportaccommodatie in Elst nabij het station, gevoegd bij de noodzaak en prioritering voor woningbouw in onze gemeente in Nijmegen-Noord heeft invloed op de oriëntering op de toekomstvisie van zwembaden in Nijmegen. Bij de in deze notitie aanbevolen locatiestudie is het van belang deze overwegingen mee te nemen.

2.4.3. Duurzaamheid en techniek

Op grond van het Bouwbesluit moeten vergunningaanvragen vanaf 1 januari 2021 voldoen aan de eisen voor Bijna Energieneutrale Gebouwen (BENG). De ambitie van onze gemeente Nijmegen toont zich op de hogere treden van de 'maturity ladder' als het gaat om verduurzaming van het vastgoed. Van "bijna-energieneutraliteit" naar "volledige energieneutraliteit" van gebouwen.

Energetisch gezien is zwembad-West van vóór de energiecrisis van 1974 en in de huidige maatstaven vanuit oogpunt van energieneutraliteit ronduit gedateerd. Het energieverbruik is gigantisch en staat in geen verhouding tot wat je aan energieneutraliteit kunt winnen bij nieuwbouw. Weliswaar is zwembad Dukenburg van net ná de energiecrisis, maar qua inrichting voor energieverbruik geldt hier hetzelfde als voor zwembad-West.

Beide baden verbruiken een naar huidige maatstaven bovengemiddeld veel energie. Dusdanig dat het zeker voor een stad als Nijmegen naar de toekomst toe feitelijk niet meer acceptabel is.

Het is één van de belangrijkste argumenten om niet te kiezen voor renovatiescenario's van de beide baden. We noemen ze wel als scenario's in hoofdstuk 7, maar feitelijk achten we ze niet realistisch. Voor een verdere uitwerking van argumentatie en onderbouw verwijzen wij hier naar hoofdstuk 7 en naar de rapportage van Synarchis (zie hoofdstuk 7 en zie de desbetreffende bijlage).

Bij nieuwbouwvarianten zijn er op het gebied van duurzaamheid verschillende specifieke Nijmeegse ambities te verwezenlijken. Behalve de ambitie van energieneutraliteit in 2045 geldt dat ook voor gasloze energiehuishouding en het aardgasvrij maken van het gemeentelijk vastgoed. Dan zijn er verder interessante (technische) ontwikkelingen in de zwembadsector die kunnen bijdragen aan een duurzaam en schoon klimaat, waaronder het terugdringen gebruik van chloor.

3. Financiële aspecten van de bestaande accommodaties

3.1. Gemeentelijke financiering sport

De gemeente hanteert drie financiële instrumenten ter ondersteuning van sport, namelijk subsidie, investeringsbijdrage groot onderhoud en lage (niet-kostendekkende) huur. Voor de zwembaden zijn alleen de twee eerste stromen van belang, nl. de exploitatiesubsidie en de investeringsbijdrage groot onderhoud. Daarmee worden de huidige openbare zwembaden schoon en veilig gehouden en kunnen tegen een lagere (niet-kostendekkende prijs) maatschappelijke diensten voor doelgroepen (toegangsprijs zwemmers en huur zwemverenigingen) worden gerealiseerd.

Op een totaal gemeentelijk subsidiebudget Sport van € 2,5 mln. wordt een kleine € 1,9 miljoen ingezet verstrekt als subsidie voor de exploitatie van de Nijmeegse zwembaden. Hiervoor worden vier Nijmeegse zwembaden (3 binnen en 1 buiten) geëxploiteerd en open gehouden. Daarnaast verstrekken we St. Leergeld € 135.000 voor het Zwemfonds.

Hierdoor komt ongeveer € 2 miljoen van de € 2,5 miljoen van het subsidiebudget Sport ten goede aan zwemmen. Dat hoge aandeel zwemmen in het subsidiebudget is te verklaren. Wij faciliteren als gemeente onze burgers ook met andere sportvoorzieningen (bv sporthallen, sportvelden en Triavium) door die tegen een gereduceerd tarief beschikbaar te stellen. Deze lasten drukken niet op dit subsidiebudget maar drukken direct op de gemeentelijke (sport)begroting.

3.2. Zwembaden: exploitatiesubsidie en investeringsbijdrage groot onderhoud

Exploitatiesubsidie

In 2019 is een kleine € 1,9 miljoen aan exploitatiesubsidie verstrekt. Vanaf 2021 vindt conform de aangekondigde bezuiniging in de stadsbegroting 2020-2023 een structurele verlaging van de subsidie met jaarlijks € 500.000 plaats. Deze subsidie is nu als volgt verdeeld:

- € 809.117 voor zwembad West
- € 471.435 voor zwembad Erica Terpstra
- € 182.212 voor het Goffertbad
- € 385.000 voor Zwembad Dukenburg

In onderstaand overzicht staat de ontwikkeling weergegeven van de exploitatiesubsidie ³¹aan SFN, resp. Stichting Dukenburg. Medio 2016 is zwembad Dukenburg overgedragen aan de stichting.

Het overzicht laat zien dat de subsidie voor zwembad Dukenburg tussen 2012 en 2019 met ruim 1,5 ton is verminderd. De subsidiebedragen voor de overige zwembaden zijn het Goffertbad, Erica Terpstra en zwembad West in totaal grosso modo gelijk gebleven.

| Ontwikkeling exploitatie subsidie SFN, resp. stichting Dukenburg | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 | 2018 | 2019 |
|--|------------------|------------------|------------------|------------------|------------------|------------------|------------------|------------------|
| Goffert/West/ETB | 1.443.253 | 1.459.836 | 1.359.201 | 1.401.316 | 1.413.508 | 1.425.712 | 1.437.949 | 1.462.764 |
| Dukenburg (SFN) | 549.786 | 535.586 | 470.940 | 358.719 | 179.360 | - | - | - |
| Totaal SFN | 1.993.039 | 1.995.422 | 1.830.141 | 1.760.035 | 1.592.868 | 1.425.712 | 1.437.949 | 1.462.764 |
| Dukenburg (Stichting) | - | - | - | - | 182.494 | 364.000 | 363.996 | 385.000 |
| Totaal | 1.993.039 | 1.995.422 | 1.830.141 | 1.760.035 | 1.775.362 | 1.789.712 | 1.801.945 | 1.847.764 |

Investeringsbijdrage groot onderhoud

Voor groot onderhoud bestaat een lastgeving voor de SFN-zwembaden West en Goffertbad. Voor de coalitieperiode 2019-2022 is op grond van een raming van Sportfondsen Nijmegen voor de komende vier jaar

³¹ Op basis van de vaststellingsbeschikkingen die na afloop van een subsidietermijn worden vastgesteld. Vooraf worden subsidiebeschikkingen vastgesteld die kunnen afwijken van de uiteindelijke bedragen.

€ 1,8 miljoen euro gereserveerd³². Het betreft de door Sportfondsen verwachte, noodzakelijke kosten voor groot onderhoud van de zwembaden Nijmegen West en het Goffertbad. Voor het nieuwe EricaTerstrabad bestaat geen lastgeving. Voor dit zwembad verwacht N.V. Sportfondsen Nijmegen tot 2023 geen kosten voor groot onderhoud.

Voor zwembad Dukenburg geldt dat op grond van een zogenaamde nulmeting in 2016 door Facilicom Solutions is bepaald dat de vereiste middelen voor groot onderhoud tot en met medio 2026 in totaal € 550.000,- bedragen. Het zwembad kan daardoor tot 2026 in een staat worden gehouden waarmee het voldoet aan de wettelijke vereisten van milieuhygiëne, veiligheid en gezondheid. Tevens staat het bedrag in een redelijke verhouding tot het einde houdbaarheidsdatum 2026.

3.3. Effect afschaffing Sportbesluit / nieuwe BTW-wetgeving m.i.v. 2019

Door een wetwijziging in de btw-sportvrijstelling³³ is met ingang van 2019 het recht op (voor)af trek van btw voor gemeenten op het gebied van sport en niet-winstbeogende exploitanten van sportaccommodaties komen te vervallen. Omdat de wetwijziging direct voortvloeit uit Europese regelgeving en dus geen bezuinigingsmaatregel is, heeft de Rijksoverheid toegezegd de opbrengst van deze extra belastingmaatregel terug te laten vloeien naar de benadeelden.

Om dit te realiseren is een subsidieregeling stimulering Bouw en Onderhoud Sportaccommodaties (BOSA) voor amateursportorganisaties (zoals sportverenigingen) in het leven geroepen³⁴. Daarnaast is voor gemeenten (inclusief de zogenaamde ‘verbonden lichamen’, denk aan gemeentelijke sportbedrijven) de regeling Specifieke Uitkering Stimulering (SPUK) ingesteld³⁵.

Exploitanten van sportaccommodaties die onder de verruiming vallen hoeven geen 9 procent btw meer te betalen over hun inkomsten. Echter verliezen exploitanten hiermee ook hun recht op btw-af trek en hebben zo doende een fiscaal nadeel van 12 procent.

De BOSA- en SPUK-regeling loopt tot en met 2023. Bij toekomstige besluiten over bouw en overeenkomsten betreffende de exploitatie en het onderhoud van eventuele nieuwe accommodaties moet rekening gehouden worden met deze of nieuwe btw-wetgeving.

3.4. Stadsbegroting 2020-2023

De gemeentelijke stadsbegroting 2020-2023, vastgesteld door de gemeenteraad op 13 november 2020, legt een taakstellende structurele bezuiniging op de jaarlijkse subsidie van exploitatielasten van zwembaden van € 500.000,-, met ingang van 2021. Deze bezuiniging is als volgt verdeeld: € 440.000,- per jaar voor Sportfondsen Nijmegen en € 60.000,- per jaar voor zwembad Dukenburg. Met de beide zwembadexploitanten in Nijmegen zijn gesprekken gevoerd om invulling te geven aan deze bezuinigingsopdracht waarbij aan hen is gevraagd om met suggesties te komen. Na grondige analyse, mede gebaseerd op externe expertise, achten wij de omvang van deze bezuinigingstaakstelling realiseerbaar op een verantwoorde wijze. Het is aan Sportfondsen Nijmegen en aan zwembad Dukenburg om de gevolgen van deze subsidievermindering in hun exploitatie op te vangen binnen de door de gemeente gestelde kaders (o.a. met betrekking tot de tariefstelling).

³² De lastgeving is verstrekt onder voorbehoud van mogelijke bezuinigingsmaatregelen als gevolg van het ongunstige gemeentelijke financiële klimaat.

³³ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2018-40859.html>

³⁴ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0041184/2019-09-18>

³⁵ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0041177/2019-09-18>

4. Toekomstig zwemwater in Nijmegen: uitgangspunten en ambities

In deze paragraaf formuleren we de (beleidsmatige) uitgangspunten voor een toekomstbestendige zwembadconstellatie in Nijmegen, vooraf gegaan door een korte typering van het zwemmen in Nederland en in Nijmegen.

4.1. Vooraf: Zwemmen in Nederland en in Nijmegen³⁶

Nederland

We zijn een waterrijk land. Om plezier te hebben van het water, is kunnen zwemmen een belangrijke voorwaarde. Vergelijkenderwijs met andere landen hebben wij om die reden dan ook heel veel zwembaden. Water is leuk om in te sport en te spelen. Daarnaast zijn zwembaden ook belangrijke sociale ontmoetingsplekken.

Nijmegen

Onze stad herbergt diverse doelgroepen die baat hebben bij de door onze gemeente gesubsidieerde zwembaden. Met onze gemeentelijke subsidies maken wij het mogelijk dat een brede doelgroep laagdrempelig kan leren zwemmen en daardoor ook kan genieten van zwemmen. In de omgeving van Nijmegen zijn fantastische zwemmogelijkheden waardoor Nijmegenaren die hebben leren zwemmen ook in de omgeving veilig kunnen genieten van het water .

De kinderen

In 2012 is het schoolzwemmen in Nijmegen afgeschaft. Reden was dat al veel kinderen hun diploma hadden, waardoor men de noodzaak van schoolzwemmen niet zo groot vond. Daarnaast vonden scholen dat het schoolzwemmen te veel leestijd kostte en dat een te groot deel van het budget opging aan vervoer. Er is ook nu geen breed draagvlak in Nijmegen voor het invoeren van schoolzwemmen. Scholen voeren aan dat het te veel onderwijstijd kost en dat de ervaring leert dat er in het verleden maar weinig zwemdiploma's gehaald werden tijdens het schoolzwemmen.

Wel subsidieert onze gemeente de Stichting Leergeld die in Nijmegen 3.500 kinderen uit 2000 gezinnen met een laag inkomen de mogelijkheid biedt zwemdiploma A te halen.

De studenten

Het Erica Terpstrabad in Nijmegen betreft veel klanten vanuit de grote onderwijsinstellingen. Het unieke banenzwemmen in dit bad komt voort uit nauwe samenwerking tussen Sportfondsen Nijmegen en het Radboudsportcentrum en levert 60.000 bezoeken per jaar op.

Betaalbaar zwemmen voor mensen met lage inkomens

Onze gemeente stelt zich ten doel zwemmen betaalbaar te houden voor mensen met lage inkomens. In de subsidies die wij verstrekken aan de twee Nijmeegse exploitanten is dit een belangrijke jaarlijks bespreekpunt bij de tariefstelling die de door ons gesubsidieerde exploitanten hanteren.

Speciale doelgroepen

De door ons gesubsidieerde zwembaden reserveren speciale uren voor verenigingen, familiezwemmen, discozwemmen, senioren, ouder- en kinderszwemmen, babyzwemmen en mensen met een handicap. Zo heeft de Stichting Zwembad Dukenburg een druk bezocht vrouwennatinee.

Onze zwembaden zijn een thuishaven voor de zwemverenigingen, met als grootste vereniging Aqua Novio, een eredivisie vereniging die mee doet in de top van Nederland en in het verlengde van deze Toekomstvisie aangeeft dat elke wedstrijd afdeling nu in Nijmegen 40% badwatertekort heeft volgens de KNZB badwater calculator.

³⁶ Voor deze paragraaf is geput uit "Zwemmen in Nederland", brancherapport van Harold van der Werff en Koen Breedveld, Mulierinstituut 2013, consultatie directeur Universitair Sportcentrum, voorzitter Aqua Novio, gemeentelijk programmamanager onderwijs en voorzitter Stichting Leergeld Nijmegen.

4.2. Doelstellingen voor de Nijmeegse zwembaden

- Nijmeegse zwembaden moeten schoon, veilig en goed bereikbaar zijn, zowel met OV, fiets als auto.³⁷
- Wij hebben de ambitie om nieuwe zwemvoorzieningen duurzaam te bouwen en te exploiteren.
- We erkennen de verschillende functies van zwemwater. We willen daarmee de Nijmeegse inwoners faciliteren.

Deze functies zijn:

- ♦ Doelgroep-activiteiten,
- ♦ Zwemonderwijs,
- ♦ Banenzwemmen,
- ♦ Sport,
- ♦ Vrij zwemmen.

Kanttekeningen en overwegingen bij de doelstellingen

Sportambitie

De hoeveelheid zwemwater voor sport blijft achter bij de behoefte in Nijmegen.³⁸ En dat, terwijl Nijmegen, vergeleken met de referentiegemeenten, beschikt over relatief veel zwemwater voor sport.

Willen wij onze zwemsportverenigingen faciliteren door meer geschikt zwemwater te ontwikkelen? Hebben wij de ambitie om een 50-meter bad te behouden en daarmee in Oost-Nederland het enige 50-meterbad te hebben, wat kansen biedt voor talentontwikkeling?

“Wij zijn groen, gezond en in beweging Nijmegen”

Een initiatief van Radboudumc, GGD Gelderland-Zuid en gemeente Nijmegen met een thema waarin de door de gemeente gesubsidieerde zwembaden aan bijdragen: gezonde inwoners in een gezonde stad. Zwemmen draagt actief bij aan het welbevinden van de inwoners van Nijmegen.

Keuze uit de functies van zwemwater

In het huidige Zwembad West wordt een groot aantal verschillende functies gecombineerd; én een 50-meterbad voor sport en baantjeszwemmen én een uitgebreid recreatiedeel én meerdere doelgroepenbaden én twee buitenbaden met glijbaan.

Voor goede én betaalbare zwembaden in de toekomst dienen keuzes gemaakt worden uit dit palet aan functies van zwemwater.³⁹

Duurzaamheidsambitie

Als gemeente willen we in 2045 van het gas af zijn. Zwembaden zijn grote gebruikers van energie; het zwemwater dient verwarmd en verschoond te worden. Renovatie van bestaande baden maakt enige verbetering op het gebied van duurzaamheid mogelijk. Het is echter duur in verhouding tot het (beperkte) duurzaamheidseffect.⁴⁰

Nieuwe zwembaden worden in ieder geval gasloos gebouwd en voldoen aan de geldende BRENG-normen. Voor de toekomstbestendigheid streven wij maximale flexibiliteit na, zowel in bouw, gebruik, inrichting als techniek. Daardoor kunnen wij in de toekomst van nieuwe technieken gebruik maken.

4.3. Principes m.b.t. exploitatie en organisatie

- In de financiële afwegingen zijn niet de initiële investeringslasten maar de totale lasten leidend (afschrijving investering + exploitatielasten).
- We streven naar een zo'n efficiënt en duurzaam mogelijke exploitatie van onze zwembaden.
- Wij kiezen in beginsel voor zelfstandige zwembaden. Indien door multifunctionaliteit de business-case verbetert, staan wij daar open voor.

³⁷ Gemiddeld gezien is de afstand in Nederland naar een zwemaccommodatie 2,3 kilometer. 77 procent van de Nederlandse bevolking woont binnen drie kilometer van een zwembad.

³⁸ Zie onderzoek Treem, par. 2.2.

³⁹ Een vraag is bijvoorbeeld: moeten wij investeren in dure recreatieve zwemvoorzieningen?

⁴⁰ Synarchis ontraadt om die reden renovatie van de oude baden en adviseert tot nieuwbouw. (zie ook par. 5.1.).

- Wij opteren bij de bouw van een nieuw zwembad in beginsel voor gemeentelijk eigenaarschap.⁴¹
- Wij streven naar innovatieve exploitatiewijzen zodat de gemeentelijke subsidie voor een gevarieerder en groter aanbod mogelijk is.

Kanttekeningen en overwegingen bij de principes m.b.t. exploitatie en organisatie

Financiële middelen

Hebben wij als gemeente de financiële middelen om de benodigde investeringen te realiseren en de exploitatie- en kapitaallasten de komende decennia te dragen? Biedt sluiten van de huidige zwembaden herontwikkelingskansen en kunnen deze een bijdrage leveren om een nieuwe voorziening te realiseren?

Wijze van exploiteren

In de zwemsector wil men een hoge ambitie realiseren binnen huidige exploitatiebijdrage van gemeente (zie bijlage 2). Verlaag niet je ambitie, maar maak ambitie mogelijk door het ontwikkelen van goed bezette voorzieningen (minimaal 85%). Met innovatieve werkwijzen (op het terrein van bouw, organisatie en betrokkenheid stakeholders) is meer mogelijk binnen de huidige exploitatiesubsidie, meer voor minder.^{42 43}

Combinatie van voorzieningen

Een 'stand alone' - zwembad of een bad dat gecombineerd wordt met andere (sport)voorzieningen, wat is wenselijk en financieel mogelijk? Een combinatie van functies vraagt een hogere initiële investering, maar biedt ook kansen om lagere exploitatielasten mogelijk te maken.⁴⁴

4.4. Locatiekeuze, spreiding en regionale samenhang

- We zien het Erica Terpstrabad, zijnde een modern, nieuw zwembad, als een gegeven. We hanteren als uitgangspunt dat het Goffertbad ongewijzigd open blijft, zodat we onze inwoners met één gemeentelijk recreatiebuitenbad faciliteren.⁴⁵
- Zwembaden hebben, afhankelijk van hun locatie, omvang en inrichting, een stadsdeel of zelfs stad overstijgende functie.
- We streven naar een goede spreiding van zwemwater over de stad om laagdrempelig gebruik mogelijk te maken.⁴⁶
- Bij onderzoek naar locaties voor nieuwbouw stemmen we ambities en vraagstukken af met andere ruimtelijke vraagstukken. Opbrengsten uit herontwikkeling van de huidige zwembadlocaties kunnen worden ingebracht ter dekking van investeringsbehoefte nieuwbouw of grootschalige renovatie.
- Wij faciliteren primair de Nijmeegse zwemsport, maar oriënteren ons op een regionale/landelijke functie. We onderzoeken of dit kansen biedt de exploitatie te verbeteren.

⁴¹ een huurder neemt de exploitatie op zich.

⁴² Een voorbeeld van een innovatieve exploitatiewijze in de technische sfeer is het aanbrengen van een keerwand in een 50-meter bad waardoor feitelijk drie bassins ontstaan: 2 x 25 meter-baden en, als niet gesplitst wordt door de keerwand, een 50-meter-bad.

⁴³ Met goede keuzes van (combinatie van) functies, bezetting en exploitatiewijze zijn volgens een ambitieuze zwemvereniging meer sport- en beweegfaciliteiten voor minder gemeentelijke subsidie mogelijk. Burgerparticipatie en inzet vrijwilligers is daarvoor wenselijk, maar met behoud van de zorg voor een goede, professionele basis. Zowel op onderdelen personeel, duurzaamheid als innovatie.

⁴⁴ Vanuit de zwemsector (zie bijlage 2) worden kansen voor samenwerking met sportbedrijven, medische cluster en (commerciële) niet-sportbedrijven gezien. Combinatie van functies maakt een nieuw complex breed inzetbaar en geschikt voor sport/werk/samenkomen. Voorbeelden zijn verder:

- ♦ SportQube, een innovatief multifunctioneel complex. Is er draagvlak en commitment van partijen om hieraan deel te nemen?
- ♦ Het combineren met andere functies in het gebouw van het zwembad.
- ♦ Het combineren van functies rondom het gebouw zwembad, waarbij bv warmte zwembad gebruikt kan worden en vice versa. Te denken valt aan het gebruik van restwarmte door multifunctioneel te bouwen of te bouwen naast bijv een winkelcentrum.

⁴⁵ Wat het buiten zwemmen betreft hebben we ook oog voor (nieuw) buitenzwemwater in de gemeente (Lentse Plas, Spiegelwaal).

⁴⁶ Hierbij is de afstand niet de enig bepalende factor. We kunnen ons ook voorstellen dat vanuit beleidsmatig oogpunt gekozen wordt voor de versterking van Nijmeegse wijken die een impuls nodig hebben. Bijv. Dukenburg, Lindenholt.

■ Wij oriënteren ons op de ontwikkelingen in de regio. Beslissingen van buurgemeenten over (de locatie van) zwembadvoorzieningen, al dan niet getroffen in samenspraak met ons, kunnen van invloed zijn op de keuze en de functies van zwembadvoorzieningen in de stad.^{47 48}

Kanttekeningen en overwegingen bij de locatiekeuze, spreiding en regionale samenhang

Het spreidingsvraagstuk en de verdeling van schaarse ruimte

Welke afstand en reistijd vinden wij reëel voor een specifieke voorziening als een zwembad? Daarbij ook rekening houden met verschillende acceptatie per soort functie binnen zwembad: voor een super zwembad blijkt men bereid verder te reizen. Hoeveel zwembaden willen we (waar) in Nijmegen hebben? Hoe faciliteren wij zowel de groeiwijken (Noord) als de stadsdelen die de afgelopen 10 jaar vergrijzing/terugloop in inwonertal laten zien (Dukenburg)?

Afwegingen voor de keuze van een locatie voor een eventueel nieuw zwembad zijn:

- De schaarse ruimte in de stad
- Prioriteitsstelling tussen de bouw van een groot zwembad of bijv. woningbouw, openbaar groen, e.d..
- Versterking van wijken als bijvoorbeeld Dukenburg en Lindenholt door de bouw van een groot nieuw zwembad

Bepaalde functies van de zwemvoorzieningen zouden ook deels gerealiseerd kunnen worden door private zwembaden voor het faciliteren voor zwemlessen of fysiotherapie voor doelgroepen. Zo kan ook het zwemareaal in Nijmegen vergroot worden.

⁴⁷ Als voorbeeld: Er wordt nieuwbouw van een zwembad en sportaccommodatie voorbereid in Elst, waarbij de voorkeur van het gemeentebestuur van Overbetuwe uitgaat naar een locatie nabij het station in Elst. Gevoegd bij de dringende behoefte aan woningbouw in Nijmegen-Noord, is deze ontwikkeling van invloed op de mogelijke locatiekeuze voor een eventueel nieuw zwembad in Nijmegen. Zie ook par. 2.4.2, regionale ontwikkelingen.

⁴⁸ In zijn algemeenheid kan dan ook de vraag opkomen of Nijmegen bereid zou zijn mee te investeren in de bouw en/of bij te dragen aan de kosten van de exploitatie in een randgemeente.

5. Oriëntatie op scenario's voor de toekomst

5.1. Scenario's voor bestaande accommodaties

In deze paragraaf worden indicaties gegeven voor een schema met bouwstenen voor scenario's. Een toekomstig scenario kan bestaan uit een combinatie van dergelijke bouwstenen. Het schema van bouwstenen geeft gerichte aanwijzingen voor nader uit te werken scenario's, waarbij mogelijk denkbare scenario's ook kunnen worden uitgesloten.

| | | |
|----------------|-----------|------------|
| zwembad-west | 4 bassins | 1.675 m2 |
| Erica Terpstra | 2 bassins | 775 m2 |
| Dukenburg | 2 bassins | 412,5 m2 |
| Totaal | 8 bassins | 2.862,5 m2 |

Zwembad De Goffert en het Erica Terpstrabad blijven bij de bouwstenen- en scenario-exercities buiten beeld. Zie daarvoor pag.4.3. Wij concentreren ons – wat de bestaande accommodaties betreft - op zwembad West en zwembad Dukenburg. Daarnaast wordt ingegaan op varianten van nieuwbouw.

Bij het schema van bouwstenen voor bestaande accommodaties zijn allereerst de volgende varianten onderzocht:

- sluiting bestaande accommodatie
- opknappen bestaande accommodatie
- renovatie bestaande accommodatie

Sluiting bestaande accommodatie van zwembad West zonder een alternatieve locatie betekent dat Nijmegen 1.675 m2 zwemwater inlevert, 60% van het huidige zwemwaterpotentieel. Dat zou een forse aanslag zijn op het huidige aanbod. Nijmegen heeft dan minder zwemwater dan vergelijkbare gemeentes. Sluiting van zwembad Dukenburg zonder alternatieve locatie in de wijk betekent het verlies van een zwembad voor een wijk die versterking van aanbod zou kunnen gebruiken. De jaarlijkse exploitatiesubsidie van € 809.117 (zwembad West), resp. € 400.000 (zwembad Dukenburg) en kosten groot onderhoud (€ 500.000, resp. € 40.000) komen te vervallen.

Sluiting van een of van beide zwembaden zonder een goede vervangende voorziening achten wij onwenselijk.

Opknappen bestaande accommodatie. In het geval van zwembad West betekent dit het behoud van 4 bassins met in totaal 1675 m2 zwemwater. Er is sprake van een verlenging van de levensduur met 10 jaar, terwijl het zwembad tijdens de opknapbeurt gesloten is. De kosten zijn niet bekend. Iets soortgelijks geldt voor zwembad Dukenburg (2 bassins en 412,5 m2) met als extra-opmerking dat in 2016 al een opknapbeurt heeft plaatsgevonden. Het zwembad raakt zeer gedateerd op deze manier.

Het opknappen van een bestaande accommodatie achten wij onaantrekkelijk. Bijna alle door Synarchis vermelde problemen met de renovatievariant doen zich in verhevigde mate voor bij de opknapsenario's.

Renovatie bestaande accommodatie. Synarchis heeft alle aspecten doorgerekend van renovatie van de zwembaden West en Dukenburg. De conclusie van het bureau over een dergelijke aanpak luiden als volgt.

Synarchis raadt renovatie van de zwembaden West en Dukenburg af, omdat beide baden sterk gedateerd zijn en niet voldoen aan de huidige eisen ten aanzien van energiezuinigheid, duurzaamheid en gebruik. De technische levensduur van beide baden nadert zijn einde, ondanks de renovatie respectievelijk revitalisatie.

Meer specifiek acht Synarchis een verdere instandhouding van beide baden niet wenselijk om de volgende redenen:

- “Zwembad West dateert van voor de energiecrisis uit 1973 en ontbeert in ieder geval bouwkundig de nodige energiebesparende maatregelen. Ook installatietechnisch is het zwembad niet duurzaam;

- Zwembad Dukenburg dateert van voor de ‘Tweede Oliecrisis’ (1979) en ontbeert eveneens de nodige energiebesparende mogelijkheden (bouwkundig en installatietechnisch).
- Beide accommodaties zijn niet geschikt om duurzaamheidsmaatregelen uit te voeren, teneinde een energieprestatie coëfficiënt te behalen welke minimaal op de norm volgens het huidige Bouwbesluit ligt;
- Beide gebouwen vertonen in meer (Dukenburg) of mindere mate (West) betonrot. Deze is onomkeerbaar;
- De installaties naderen het einde van de technische levensduur en vervanging is op middellange termijn (vanaf zes jaar) noodzakelijk. Bij vervanging kan niet altijd de meest energetisch gunstigste variant gekozen worden in verband met inpassing in een bestaande situatie.
- Een renovatie betekent op zijn gunstigst een revitalisatie tot de oorspronkelijke gebruiksfuncties met een verlengde levensduur van circa 20 jaar (einddatum 2047 in plaats van 2027). De renovatiekosten zijn relatief hoog ten opzichte van een vervangende nieuwbouw, waarbij het voorzieningen niveau het niet haalt bij een nieuwbouw. Multifunctionele inzetbaarheid door (onder andere) gebruik van beweegbare bodems etc. zijn niet mogelijk.
- Een grote recreatieve functie past niet binnen de huidige tijd: de wensen van gebruikers ten aanzien van recreatie en wellness zijn hoger dan in een maatschappelijke welzijnsfunctie geboden kunnen worden. Er zijn gunstige alternatieven in de omgeving beschikbaar (Center Parcs Heijderbos, Thermen Berendonck);
- De afschrijvingskosten van de renovatie gedurende een relatief korte periode (20 jaar) zorgen voor een relatief hoge jaarlast.

Effecten.

Indien gekozen wordt voor renovatie is geen sprake van een nieuwe accommodatie en zal het jaarlijks onderhoud (dagelijks en preventief) relatief hoog blijven. Het vervangingsonderhoud zal eveneens doorgang vinden voor de niet gerenoveerde onderdelen. Daarnaast blijven de functionaliteit en gebruiksmogelijkheden gelijk maar resulteert dit wel in een zwembad met een modernere en frissere uitstraling. Een gewenste toename van de bezoekersaantallen zal beperkt zijn. Gezien het feit dat hier ook hogere (personeels-)kosten tegenover zullen staan verdient het aanbeveling om behoudens de effecten op verbruikskosten en onderhoudskosten geen rekening te houden met andere effecten op het exploitatieresultaat.”

5.2. Scenario's voor nieuwbouw

5.2.1. Eén centrale zwemvoorziening

Synarchis heeft op ons verzoek vier nieuwbouwscenario's uitgewerkt, nl. een vervanging van zwembad-West, resp. zwembad Dukenburg op hun huidige locaties en een tweetal varianten van reductie tot één nieuwe centrale zwemvoorziening, waarbij nog een beslissing moet worden genomen over de locatie.

Vervanging van de zwembaden Dukenburg⁴⁹ en West⁵⁰ op hun huidige locaties heeft nauwelijks toegevoegde waarde, behalve een kwalitatieve verbetering. De optie is bovendien erg duur: kosten nieuwbouw op locatie west € 24,626.000,- + kosten nieuwbouw op locatie Dukenburg € 15.536.000 = € 40.162.000,-. Bovendien blijven de locaties gedurende de bouwperiode dicht en dat kan gedurende een langere periode zijn.

De vervanging van beide zwembaden door één centrale zwemvoorziening ligt voor de hand. Deze is goedkoper qua investering en jaarlast dan het vervangen van de twee afzonderlijke zwembaden. Daarnaast is ook vanuit oogpunt van beheer en personeel één centrale zwemvoorziening beter en efficiënter te exploiteren dan twee afzonderlijke zwembaden.

De twee scenario's van Synarchis voor één centrale zwemvoorziening kennen in:

⁴⁹ 25 meter wedstrijd bassin (6 banen: 25 x 15,4 klapwand)

⁵⁰ 50 meter wedstrijd bassin (6 banen: 50 x 16); Instructie / doelgroepenbassin (10 x 20); Recreatief

variant A.: een 50 meter wedstrijdbassin (10 banen: 50 x 25), multifunctioneel inzetbaar door beweegbare bodem en een klapwand; een instructiebassin (20 x 10) en een recreatiebassin (vrije vorm).

Variant B.: een 25 meter wedstrijdbassin (8 banen: 25 x 21); een 25 meter wedstrijdbassin (6 banen: 25 x 15,4); een instructiebassins (20 x 10, optioneel: 25 x 10); een recreatiebassin (vrije vorm).

Beide scenario's voor de centrale zwemvoorziening liggen qua investeringskosten en jaarlasten dicht bij elkaar. Onze voorkeur gaat uit naar scenario A. waarin het 50 meter bassin terug komt. Het 50 meter bassin is voor Nijmegen (en de verre omtrek) een unieke voorziening.⁵¹ Naast een uitstekende voorziening voor de verenigingen zorgt deze voorziening voor een bovenregionaal belang (Accommodatie spreidingsbeleid KNZB) en door de toepassing van keerwanden en beweegbare bodem kan het zwembad multifunctioneel worden ingezet, namelijk hierdoor kan het 50-meter-bad gesplitst worden in twee baden van 25 meter, dus ook geschikt voor doelgroep activiteiten, zwemlessen, enz.

De varianten van Synarchis schetsen globale hoofdlijnen. Na de locatiekeuze zijn in de verdere uitwerking van de gekozen variant verdere specificaties mogelijk. Daarbij kan bij voorbeeld worden gedacht aan voorzieningen voor specifieke zwemsport onderdelen, e.d.

Variant A krijgt in de reacties de meest brede ondersteuning, o.a. van de KNZB. Zie bijlage 3.

5.2.2. Een locatieonderzoek

Door de keuze van één centrale zwemvoorziening zijn wij er nog niet. Voor de locatiebepaling is een zorgvuldig traject nodig. Een dergelijk nieuw zwembad kan een impuls betekenen voor de grote opgaven zoals we deze in de Omgevingsvisie hebben gedefinieerd. Daarvoor moet een locatie-haikbaarheidsonderzoek worden uitgevoerd, bij voorkeur in het najaar van 2020. Dit haikbaarheidsonderzoek heeft als resultaat een zowel in financieel opzicht als in ruimtelijk kwalitatief oogpunt gefundeerde locatiekeuze. Ook moet deze voorkeurslocatie op draagvlak kunnen rekenen bij de betrokkenen.

Belangrijke elementen zoals goede ruimtelijke ordening, bijdrage aan de aantrekkelijke en gezonde stad, kosten, kwaliteit, levensduur en het resultaat worden in deze nadere studie verwerkt. Bij de bepaling van de locatie, waarbij voor een evenwichtige keuze naast bereikbaarheid ook argumenten mee gewogen moeten worden als de wenselijke versterking van de ontmoetingsfunctie in wijken, zoals Dukenburg, kansen voor stedelijke gebiedsontwikkeling zoals bv rondom het kanaal en de Waal⁵², de beschikbaarheid van relatief nabije voorzieningen bij de randgemeenten⁵³, de behoefte aan andere vormen van ruimtegebruik, zoals woningbouw, en de faciliteiten van private zwembadpartijen in de stad⁵⁴.

Bij de keuze van één centrale zwemvoorziening moet de vraag beantwoord worden of het nieuwe zwembad een stand alone voorziening wordt of een onderdeel van een groter complex waar meerdere voorzieningen worden geclusterd. Te denken valt aan een cluster met bijvoorbeeld een multifunctionele sporthal of een ijsbaan, al dan niet in combinatie met een al bestaande voorziening waardoor je ook bv ook restwarmte kunt benutten. In deze gedachtenlijn past ook een combinatie met bijvoorbeeld een winkelcentrum of woningbouw.

Vervolgens moet dit resulteren in een concreet bouwtraject zodat in 2026-2027 de baden zwembad-West en

⁵¹ Overleg met de provincie over een financiële bijdrage aan het handhaven van een 50 -meter-wedstrijd bad.

⁵² In de Waalsprong (Nijmegen-Noord) zijn recent door de provincie twee locaties aangewezen als erkende zwemwaterlocaties. Het betreft de Spiegelwaal en de Lentse Plas. Deze beide locaties vervullen vooral een rol in het recreatieve aanbod, maar hebben een enorme aantrekkingskracht op de bewoners van de stad.

⁵³ Voor wat betreft Nijmegen-Noord is overleg op korte termijn met buurgemeente Overbetuwe over mogelijkheden tot afstemming en samenwerking interessant; bijvoorbeeld de rol die het nieuwe zwembad bij het station Elst zou kunnen spelen, immers goed bereikbaar met het OV vanuit Nijmegen Noord en het centrum van Nijmegen. Een andere interessante verkenning voor Nijmegen-Noord is de belangstelling van meerdere particuliere initiatieven voor de ontwikkeling van een zwembad in Nijmegen-Noord. Echter de beschikbare grond in Nijmegen-Noord wordt langzaam schaars.

⁵⁴ De mogelijkheid van huur van de desbetreffende faciliteiten tegen vergoeding voor maatschappelijke doeleinden, vooral gericht op zwemlessen en doelgroepzwemmen.

Dukenburg op een goede manier vervangen kunnen worden voor de inwoners van de stad Nijmegen en directe omgeving.

Voorbeelden van locaties in Nijmegen waar gedacht aan zou kunnen worden zijn:

- perceel Wolfkuilseweg/Energieweg
- perceel huidig zwembad-West
- perceel Winkelsteegh
- nieuwbouw ter vervanging van het openluchtbad De Goffert of in aansluiting op het bestaande bad De Goffert

In recente discussies over dit onderwerp zijn door niet-ambtelijke partijen reeds enkele suggesties gedaan.⁵⁵

⁵⁶ ⁵⁷

⁵⁵ Suggestie van VoorNijmegen.Nu. Mede-indiener is GewoonNijmegen. Een combinatie met het Triavium kan eventueel nader worden onderzocht, maar is gelet op de positie van de eigenaar-verhuurder op het eerste oog niet interessant en om praktische redenen moeilijk realiseerbaar. Immers wij denken voor nieuwbouw Nijmeegse zwembaden in een aanloopfase van zes jaar tot realisatie nieuwbouw in 2026-2027. Opzegging van de huur van ijsbaan Triavium betekent dat de locatie vrij komt in 2033.

⁵⁶ De locatie oksel afrit 1a van de A73 levert, na eerste scan, allerlei praktische problemen op. Ontbossing daar betekent twee keer compenseren, er loopt een spoor, een fietspad een snelweg, er is een onderverdeelsstation van een elektriciteitsmaatschappij en er zitten daar allerlei voorzieningen voor drinkwater. Het voorgestelde construct past daardoor niet op de locatie, ook al niet vanwege de benodigde parkeervoorzieningen.

⁵⁷ Streekweg, suggestie van één van de externen die geraadpleegd zijn over een eerdere versie van deze visienota.

6. Proces

Voor de verdere totstandkoming en behandeling van deze visie onderscheiden wij drie fasen:

1. Juni 2020: Commentaren opgehaald en verwerkt op de eerste concept-versie van de visienota
2. Juli 2020: Behandeling en besluitvorming in het college van burgemeester en wethouders: streefdatum 14 juli 2020.
3. Behandeling en besluitvorming in gemeenteraad, tijdstip in overleg met Presidium gemeenteraad.

1. Fase 1, juni 2020

Fase 1 was vertrouwelijk. Zij bestond uit twee delen:

- het ophalen van commentaar uit een eerste kleine kring van interne collega's uit de diverse gemeentelijke afdelingen (zie 1.1.)
 - Idem bij een beperkt aantal externen (zie 1.2.)
- Dit alles vooruitlopend ter voorbereiding op de formele besluitvorming door college en raad, fase 2. Het commentaar is verwerkt in de voorliggende versie van de nota. Daarbij zijn alleen opmerkingen en kanttekeningen verwerkt die rechtstreeks betrekking hadden op de aangeboden conceptversie. Streven is behandeling en besluitvorming in het college van 14 juli aanstaande.

1.1. Via het gemeentelijk managementteam

In deze deelfase is gereageerd door ambtenaren uit de volgende afdelingen:

- afdeling Stadsbeheer
- afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling
- afdeling Wijkmanagement
- afdeling Stadsontwikkeling
- afdeling Vastgoed, Sport en Accommodaties

1.2. Kleine kring van externen die ook in een eerder stadium actief hebben meegedacht of actief geparticipeerd hebben in zwemontwikkeling voor doelgroepen in de stad

- Rob Cuppen, Radboud Sportcentrum
- Hans Heinink, De Stichting Zwembad Dukenburg
- Bernd Hendriksen, voorzitter Aqua Novio
- Heino Jacobs, NV Sportfondsen Nijmegen
- Hanny Kunst, Stichting Leergeld
- Robin Reverda, KNZB

2. Fase 2 - Openbare traject – na besluitvorming college van burgemeester en wethouders

Na verwerking van de reacties uit deze vertrouwelijke eerste fase, wordt de toekomstvisie ter besluitvorming voorgelegd aan ons college van burgemeester en wethouders. De planning is dat dit op 14 juli geschied. Na besluitvorming door ons college is de toekomstvisie openbaar en wordt gevolgd door fase 3, besluitvorming door de raad.

3. Fase 3 - Openbaar traject – behandeling Politieke Avond inclusief inspraaktraject

Het presidium van de raad bepaalt wanneer behandeling op de Politieke Avond plaats vindt. In samenspraak met de griffie van de raad zetten wij het inspraaktraject op.

Bijlage 1 Beschrijving huidige Nijmeegse openbare zwembaden

Overzicht per zwembad inclusief Goffertbad met de belangrijkste kenmerken zoals locatie, eigendom, voorzieningen, gebruikerstypen, aantal bezoekers exploitatie door, exploitatiebijdrage per jaar, kosten groot onderhoud/MJOP. Afspraak/werkwijze kosten groot onderhoud.

Erica Terpstra bad

Het Erica Terpstra bad is in 2013 geopend als vervanging van Zwembad Oost en bestaat uit een 8-baans 25 meter bad en een instructiebad van 25x10 meter. Het bad heeft vooral een sport- en instructie karakter en wordt veel gebruikt door verenigingen. Dit bad wordt ook gebruikt voor aangepast zwemmen en scholen. Leden van het Universitair Sportcentrum en de studentenzwemvereniging maken ook veel gebruik van het Erica Terpstra bad. Voor het Erica Terpstra bad wordt voor de komende jaren geen groot onderhoud voorzien.

Het zwembad wordt geëxploiteerd door N.V. Sportfondsen Nijmegen. N.V. Sportfondsen Nijmegen heeft het recht van opstal van het Erica Terpstra bad.

Nijmegen-West

Zwembad West is begin jaren '70 van de vorige eeuw gebouwd. Het zwembad beschikt over een 6-baans 50 meter bad, twee instructiebaden van respectievelijk 200 m² en 100 m², een recreatie bad van 625 m², een peuter bad en een kleuterbad. Daarnaast heeft het zwembad de beschikking over twee buitenbaden en een ligweide. Genoemde recreatiebassins (recreatie bad, peuter bad en kleuterbad en één instructiebad) zijn eind jaren '90 bijgebouwd, waarmee Zwembad West een groot recreatief karakter kreeg. Daarnaast wordt het zwembad onder meer gebruikt voor zwemles, banenzwemmen, verenigingszwemmen en diverse doelgroep activiteiten, MBO en HBO-scholen, allochtone groepen, aangepast zwemmen en brandweer. Door verenigingen en exploitanten wordt het huidige 50-meterbad als een belangrijke sportvoorziening gezien voor Nijmegen en de regio.

Het zwembad wordt geëxploiteerd door N.V. Sportfondsen Nijmegen. N.V. Sportfondsen Nijmegen heeft een erfpachtovereenkomst tot april 2043 op zwembad West.

Onderhoud en vervangingen van technische installaties worden, in afwachting van de gemeentelijke toekomstvisie op de Nijmeegse zwembaden, alleen uitgevoerd als dit voor de dagelijkse exploitatie noodzakelijk is. Het zwembad kent door zijn leeftijd, omvang en vele binnen- en buitenbaden voor de periode 2018 t/m 2022 een € 1,5 miljoen aan te voorziene kosten voor (groot) onderhoud. Gezien de ouderdom van technische installaties is er tevens een risico op aanvullende onderhoudskosten. Als het zwembad zijn huidige functie de komende decennia behoudt, zijn bouwkundige investeringen en vervangingen van technische installaties noodzakelijk.

Goffertbad

Het openluchtzwembad 'Goffertbad' is in 1952 aangelegd en is daarmee het oudste zwembad in Nijmegen dat nog open is. In 2006 is het bad gerevitaliseerd. Het Goffertbad is een deel van het jaar geopend, van eind april tot medio september. Het Goffertbad beschikt over een 50-meter bassin, duiktoren, glijbaan, recreatiebad, kleuter en peuter-bad alsmede een ruime ligweide.

Het zwembad wordt geëxploiteerd door N.V. Sportfondsen Nijmegen, maar is eigendom van de gemeente Nijmegen.

Zwembad Dukenburg

Zwembad Dukenburg is, net als Zwembad West, eveneens in de jaren '70 gebouwd. Dit zwembad beschikt over een 5-baans 25 meter bad en een instructiebad van 100 m². Het onderscheid zich door zijn wijkfunctie. Het overgrote deel van de bezoekers komt uit Dukenburg, een klein deel uit Lindenholt en Nijmegen-Zuid. Het zwembad is geschikt voor doelgroep-activiteiten en instructiezwemmen. Daarnaast wordt het zwembad ook gebruikt voor banenzwemmen, gezinszwemmen en verenigingszwemmen. Het zwembad is door zijn omvang en watertemperatuur slechts beperkt geschikt voor verenigingszwemmen. Mede vanwege capaciteitsknelpunten in de andere twee baden maken zwemverenigingen op dit moment gebruik van dit zwembad.

Het zwembad wordt geëxploiteerd door Stichting Zwembad Dukenburg, maar is eigendom van de gemeente Nijmegen.

In 2016 is Zwembad Dukenburg gerenoveerd en is groot onderhoud gepleegd. Daarbij zijn verschillende maatregelen genomen, is de inrichting aangepast en onderhoud gepleegd om de exploitatie van het zwembad voor 10 jaar te borgen. Zwembad Dukenburg is eigendom van de gemeente Nijmegen en wordt gehuurd door Stichting Zwembad Dukenburg. Voor de periode 2016 t/m 2025 is een meerjarenonderhoudsplanning om het noodzakelijke onderhoud te realiseren. Na deze periode is het zeer onwaarschijnlijk dat het zwembad gebruikt kan blijven zonder zeer forse, bouwkundige investeringen in het zwembad.

Bijlage 2 Ambities Nijmeegse zwemsector

De afgelopen periode hebben verschillende belanghebbenden in de Nijmeegse zwemsector hun ambities gedeeld. Sportfondsen Nijmegen N.V. heeft haar visie al in februari 2018 met de Nijmeegse gemeenteraad gedeeld. Anderen hebben de afgelopen periode hun ideeën ambtelijk gedeeld.

De desbetreffende visies / presentaties in 2018 zijn van:

1. N.V. Sportfondsen Nijmegen: “Toekomstscenario’s NV Sportfondsen Nijmegen”
2. Stichting Zwembad Dukenburg: “Presentatie Stichting Zwembad Dukenburg”
3. Aqua Novio: “Nijmegen leeft met water”

De desbetreffende documenten zijn als losse bijlagen bij deze notitie gevoegd en liggen voor geïnteresseerden ter inzage.

Op dinsdag 14 mei 2019 heeft de Nijmeegse zwemsector (exploitanten, (studenten)zwemverenigingen, Radboud Sportcentrum en commerciële zwemscholen) in een werksessie met wethouder Velthuis ideeën en ambities gedeeld en bediscussieerd. Tijdens de bijeenkomst zijn vanuit de zwemsector de volgende richtingen/ (beleids)uitgangspunten benoemd:

- *Als je het doet, doe het goed! Stel hoge ambities: een 50 meterbad met minimaal een regionale/provinciale uitstraling die voldoet aan de internationale normen (FINA-eisen). Ook andere functies moeten voldoen aan internationale standaarden (sporthal etc).*
- *(Inter)regionaal toonaangevende voorziening.*
- *De trots van Nijmegen. Maak het een landmark waar alle Nijmegenaren trots op kunnen zijn, ook niet-zwimmers (net als de Stevenstoren, de Oversteek, etc.).*
- *Combinatie van functies maken een goede exploitatie mogelijk. Samenwerking met sportbedrijven, medische cluster en (commerciële) niet-sportbedrijven.*
- *Combinatie van functies maakt het breed inzetbaar en geschikt voor sport/werk/samenkomen. SportQube is een mooi voorbeeld.*
- *Hoge ambitie realiseren binnen huidige exploitatiebijdrage van gemeente. Verlaag niet je ambitie, maar maak ambitie mogelijk door het ontwikkelen van goed bezette voorzieningen (minimaal 85%). Met innovatieve exploitatiewijze is meer mogelijk binnen de huidige exploitatiesubsidie.*
- *Meer voor minder. Met goede keuzes over (combinatie van) functies, bezetting en exploitatiewijze zijn meer sport-en beweegfaciliteiten voor minder gemeentelijke subsidie mogelijk.*
- *Een innovatief multifunctioneel complex. Je zet het voor minimaal 50 jaar neer. Techniek ontwikkelt snel, zorg dat je in samenwerking met stakeholders blijft meegaan in de tijd.*
- *Burgerparticipatie en inzet vrijwilligers is wenselijk, maar zorg voor een goede, professionele basis. Zowel op onderdelen personeel, duurzaamheid als innovatie.*
- *Goede locatie: dichtbij iedereen, goede bereikbaarheid OV/parkeerfaciliteiten.*

Bijlage 3 brief KNZB d.d. 19-06-2020



Aan de gemeente Nijmegen

Mariënburg 30

6511 PS Nijmegen

Postbus 7217
3430 JE Nieuwegein

T +31 (0)88 1348600
E info@knzb.nl
www.knzb.nl

Onderwerp Nieuwbouw 50 meter zwembad in gemeente Nijmegen
Nieuwegein 19-06-2020

Geacht college en gemeenteraadsleden,

De KNZB heeft vernomen dat de gemeente Nijmegen bezig is met het voorbereiden van de bouw van een nieuw zwembadcomplex. De gebruikers en zwembadmanagement worden betrokken bij de ontwikkeling van de plannen voor een nieuw zwembadcomplex. De KNZB wil de gemeente Nijmegen complimenteren met de wijze waarop de gemeente dit traject vormgeeft.

Voor het optimaal faciliteren van de zwemsport in brede zin, inclusief de mogelijkheid tot het bedrijven van topsport en talentontwikkeling in trainings- als wedstrijdsituatie, is een 50 meter zwembad van essentieel belang. De KNZB is dan ook zeer enthousiast over de plannen van de gemeente Nijmegen om tot nieuwbouw van een 50 meter bad te komen.

In het 'Handboek Zwembaden' van de KNZB staan alle criteria waaraan zwemaccommodaties dienen te voldoen op alle mogelijke ambitieniveaus. De Nijmeegse zwemvereniging Aqua-Novio'94 acteert al geruime tijd op het hoogste niveau in Nederland en heeft daarom een accommodatie nodig die voldoet aan de criteria behorende bij de dit niveau. De KNZB verleent geen dispensatie aan nieuwbouw zwembaden die niet voldoen aan de gestelde criteria.

Het huidige 50 meter bad in Nijmegen, hoewel sterk verouderd, heeft een grote regionale aantrekkingskracht voor zowel breedtesport, talentontwikkeling als topsport. Een nieuw 50 meter bad kan multifunctioneel ingericht worden dankzij technische mogelijkheden die zich de laatste jaren hebben aangediend. Een 50 meter bad is daardoor een aantrekkelijke trainingslocatie voor alle denkbare doelgroepen. Een 50 meter zwembad met 10 zwembanen (25m breed) biedt de uitgelezen mogelijkheid om aantrekkelijke regionale, Nationale en internationale sportevenementen naar Nijmegen te halen. De KNZB houdt haar (internationale) netwerk graag beschikbaar om in gezamenlijkheid internationale wedstrijden en/of trainingskampen in het nieuwe 50m bad te organiseren.

Mijn slogan luidt: 'Van een 50 meter bad kan wel 2x een 25 meter bad gemaakt worden, maar van een 25 meter bad nooit een 50 meter bad gemaakt worden'.

IBAN NL40INGB0687528704
BIC INGBNL2A

KvK 40477530
BTW NL002609988B01

passie voor water

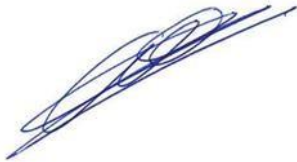


Datum Typ hier het onderwerp **Pagina** 2 van 2

Mocht u vragen hebben over de inhoud of visie van de KNZB, dan nemen we vanuit onze accommodatie adviseur graag contact met u hierover op. Wij houden uiteraard contact over alle ontwikkelingen en blijven daar graag optimaal bij betrokken.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,



André Cats
Technisch Directeur KNZB